

Wyrobisz, Andrzej

„Studia z dziejów Kocka”, pod redakcją
Ryszarda Szczygła, Lublin 2003 :
[recenzja]

Przegląd Historyczny 95/2, 287

2004

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Studia z dziejów Kocka, pod redakcją Ryszarda Szczygła, Towarzystwo Przyjaciół Miasta Kocka, Lublin 2003, s. 135.

W 580. rocznicę nadania prawa miejskiego przez króla Władysława Jagiełłę (1417 r.) zorganizowano w Kocku 24 maja 1997 konferencję naukową poświęconą dziejom tego miasta. Część wygłoszonych wówczas referatów opublikowano w prezentowanym tutaj zbiorze studiów. Organizatorzy konferencji i wydawcy tomu mieli z jednej strony zadanie ułatwione dzięki istnieniu już całkiem bogatej i wartościowej literatury naukowej dotyczącej historii Kocka. Wymieńmy tu tylko znaną monografię Janiny Bergerówny o działalności gospodarczej Anny z Sapiehów Jabłonowskiej, pani na Kocku w XVIII w. (1936), świetne studia Wojciecha Trzebińskiego o urbanistyce polskich miast prywatnych, w tym Kocka, w XVIII w. (1955 i 1962), ważne spostrzeżenia Kazimierza Myślińskiego (1962 i 1968) i Feliksa Kiryka (1972) w ich pracach o urbanizacji Lubelszczyzny, rozprawę Anny Sochackiej o początkach parafii w Kocku (2001), wreszcie solidną monografię Henryka Mierzińskiego o „Dzieje Kocka do roku 1939” (1990). Z drugiej wszakże strony zadanie było trudne, gdyż organizatorzy przedsięwzięcia postawili sobie ambitny plan, by nie ograniczyć się do powtórzenia znanych już poglądów i wyników badań, lecz wzbogacić je o nowe ustalenia i przedstawić aspekty dotąd nie przebadane przez historyków; miało to być uzupełnienie monografii Mierzińskiego. W rezultacie otrzymaliśmy nie systematyczny zarys dziejów Kocka, lecz zbiór studiów, z których korzystać trzeba razem z istniejącymi już dawniejszymi opracowaniami.

Przede wszystkim zabrano o to, czego brakowało w książce Mierzińskiego: opracowania okresu przedwojennego (Rafał Niedziadek i Andrzej Rozwałka) oraz zarysu historii Kocka w latach 1939–1947 (Tomasz Futer). Szczególnie to ostatnie studium zasługuje na uwagę i uznanie. Autor przedstawił w nim bardzo starannie najnowszą historię Kocka na podstawie archiwaliów i — głównie — tzw. źródeł wywołanych, czyli relacji uczestników wydarzeń. Szkoda, że ograniczona objętość publikacji i jej charakter nie pozwoliły na dokładniejsze omówienie materiału źródłowego i jego wnikliwą krytykę (wiadomo, jak trudnym problemem jest krytyka tego rodzaju źródeł).

Z innych studiów wyróżnia się rozprawa Stanisława Jopła o demografii Kocka od XV do XX w., będąca doskonałą prezentacją stosunków ludnościowych — zarówno liczby mieszkańców, jak ich składu etnicznego i wyznaniowego (duży odsetek ludności żydowskiej w czasach nowożytnych). W zakresie stosunków wyznaniowych uzupełnia ją artykuł Marka A. Pawelca o dziejach parafii, będący zresztą kontynuacją wspomnianej wyżej rozprawy Anny Sochackiej o początkach parafii w Kocku. Ryszard Szczygł ponownie podjął problem użyskania przez Kock praw miejskich po raz pierwszy być może już w XIII w. Tekst Marka Mądziaka o władzach miejskich Kocka w dobie Królestwa Polskiego to prawie wyłącznie biogram Franciszka Salezego Kierglewicza, długo rządzącego miastem burmistrza (w latach 1834–1851). Henryk Mierziński miał najmniej szans na nowatorskie ujęcie — pisząc o Kocku w okresie rządów księżnej Anny z Sapiehów Jabłonowskiej nie mógł wiele dodać do tego, co napisała o tej niezwyklej postaci Bergerówna i on sam w monografii Kocka.

Prezentowany tu tom studiów powstał dzięki współpracy naukowców z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego z historykami miejscowymi i Towarzystwem Przyjaciół Miasta Kocka, dzięki wsparciu miejscowych władz. Współpracy bardzo owocnej!

A. W.